

Jelena Marićević

Uspenje i sunovrat Žarka Lauševića

„Kad niste od najplemenitijeg kova, ne kujte od sebe umetnika; uprkos uspesima, ostaćete samo beznadežan amater, avet na ledu bez srca“ (Pekić, 2001: 28).

Ovakve aveti ne mogu se ni uspeti, a kamoli veličanstveno padati, kao što je to činio Ikar Gubelkijan u Pekićevom *Uspenju i sunovratu Ikara Gubelkijana*, kao što je „isto to, malo drukčije“ učinio i Žarko Laušević. Rečju, „Ikarov let“ (iz kojeg se kojim slučajem mogao da „iščauri neki nov stil klizanja, neka nova škola“ – Pekić, 2001: 29) i „Lauševićev pad“ (pad koji je nakon čuvenog Lauševićevog pada u filmu *Šmeker*, na Fakultetu dramskih umetnosti kod profesora scenskih borbi Milovana Gađanskog dobio njegovo ime – Laušević, 2011: 152) imaju nečeg suštinski istorodnog. Šta? Umetnost, uspenje, sunovrat, taštinu, pad - pet reči, jednu misao i par razlika.

Šesnaesta glava Lauševićeve knjige *Godina prođe, dan nikad* donosi nam informaciju da je glumac postao čuven ne samo po „šmekerskom padu“, već je uvežbavao padove i za druge izvedbe (uloga Tibalda u predstavi *Romeo i Julija*): „i onda kao sveća krenem da padam unazad, sa ispruženim rukama ispred sebe, kao daska... kao dileja (...) Nikad nisam uspeo da saznam da li je publika dolazila da gleda akrobatu ili glumca, budalu ili artistu, umetnika ili naturščika“ (Laušević, 2011: 153).

Padom i uvežbavanjem pada Laušević je pohranjivao svoju glumačku sujetu, da bi ga život tresnuo na strašan led (kobna ubistva). Knjiga kojom se oglasio nakon nepunih dvadeset godina od tragičnog događaja, po viđenju autora ovog teksta, mogao bi se posmatrati kao pokušaj novog uzleta, onog iskupljujućeg, kojeg i Ikar Gubelkijan čini, kada želi da uveri gledaoce da nije više onaj bedni pajac kojima su se godinama smejali, a koji je

bio „lažan, uzurpatorski, izobličen oblik Ikarov“ (Pekić, 2011: 69) i kojega se odriče. Gubelkijan je ponovo pao, priču o njemu zabeležila je časna sestra Valerija, kojoj ju je on izdiktirao „u pero“ i tako se ponovo pokušao otresti naslaga taštine – postavši je svestan i materijalizujući je kroz pisanje.

Lauševićev uzlet može biti srodan predsmrtnom Pekićevom Ikaru, i u tome se eventualno nazire snaga ove knjige, koja je doživela neverovatno veliki tiraž i nekoliko izdanja, što, zanimljivo, može da ima svoju pozitivnu konotaciju. Primetila sam da je Lauševićeva knjiga, bez obzira na eventualne literarne manjkavosti, na izvestan način, spojila ljude. Ova knjiga se čita, u parku, autobusu, čitaonici, čekaonici, krevetu; o njoj se razgovara, zahvaljujući njoj stižu se poznanstva, razmenjuju sudovi. Zbog čega je to tako? Neko bi rekao – sudbina knjige koja ima misiju, neko drugi – palanačka radoznalost, pa i trend, reklama...

Inspirisana tekstem *Između postmoderne i romantizma (ili: kako govoriti u svojoj ime?)* (Vladušić, 2007: 53-67), koji nudi jedan od odgovora za uspeh Svetislava Basare, a koji je zavredio da bude čitan i od „običnih“ i od „stručnih“ čitalaca, moj odgovor bio bi ukazivanje na previranje romantičarskog i postmodernog, plutajućeg subjekta u Lauševićovoj knjizi. Naime, kurzivom ispisani redovi, mogli bi predstavljati glasove plutajućih subjekata svih Lauševićevih uloga koje je tumačio, a kojih se u ovoj knjizi prustovski priseća. Apsolutni subjekat je Laušević u zatvoru, individuum koji u sebi spaja sve ikad odigrane sudbine. Jedini način da pobjegne od sopstvenog identiteta, savesti i robije jeste da pokuša da sećanjem bude bilo koja prošla uloga, da bude bilo ko ili niko. Kurzivom ispisani redovi mogli bi biti i svojevrzni pokušaji nekakvog ikarskog Lauševića da se vohnese iz lavirinta zatvora, ali i lavirinta sopstvene krivice. Pisanje je oznaka za takve pokušaje. Da li će i Laušević kao Gubelkijan ostaviti ponovo „srcoliki otisak“ (Pekić, 2001: 38) na ledu, zavisiće od toga čega je publika žedna – krvi ili umetnosti!

Jelena Marićević